

A taktikai gondolkodás szoros összefüggést mutat a speciális sportági ismeretekkel. Minőségét az „életserű” és változó körülmények közötti gyakorlás hatására kialakuló általánosított tapasztalatok befolyásolják, amelyek birtokában a sportoló be nem gyakorolt helyzetekben is tud taktikailag helyes megoldást adni.

A taktikai gondolkodással megközelítően azonos értelemben használt fogalmak: rutinos játékos, jó helyzetfelismerő, intelligens versenyző.

A sportjátékok és küzdősportok versenyzőinek értékelésekor gyakran találkozunk az „intelligens” jelzővel. Az intelligenciának a pszichológiai irodalomban fellelhető megközelítései közül mi a rubinsteini meghatározásra támaszkodunk, amely szerint „a szó tágabb, nem specifikus értelmében vett intellektus első feltétele a jelenlevő tárgyak differenciálásának képessége, s a közöttük való viszonyokra – nyilvánvalóan mindenekelőtt a látómezőben levő tárgyak térbeli viszonyaira – való reagálni tudás.”

Ez a meghatározás saját vizsgálati témánkra vonatkoztatva olyan tulajdonságot fejez ki, amelynek birtokában a konfliktusos szituációkból az összefüggések megállapítása révén aktuális céljainknak megfelelően a lényeges jegeket ki tudjuk emelni, és ezekkel viselkedésünket összehangba tudjuk hozni.

Véleményünk szerint az „intelligens versenyző” megjelölés, mint kvalifikáció a versenyzők sajátos sportági ismereteinek célszerű felhasználási képességét fejezi ki, amit a versenyző perceptuomotoros reakcióinak sorozata határoz meg. Amennyiben az észlelések és a mozgásos válaszreakciók vagy kezdeményezések adekvátak, gyorsak, pontosak, ebben az értelemben beszélhetünk ügyes, intelligens magatartásról, intelligens játékosról. Következésképpen a sportági intelligenciát és az intelligencia-tesztekben mért intelligencia-értékeket külön kategóriaként kezeljük. Kapcsolatuk egyértelmű tisztázásával a hazai szakirodalom még adós.

4.5. A CSAPAT MINT FELADATMEGOLDÓ RENDSZER

4.5.1. A csapat strukturáltsága

Az előzőekben már utaltunk arra, hogy mind az egyéni versenyzői, mind a csapatot rendszerként fogjuk fel. A csapatrészek az alrendszer, az egyes játékosok pedig a rendszer elemei.

A rendszerek céljaiknak megfelelő strukturáltságot igényelnek. A strukturáltság a rendszer elemeinek elhelyezkedését, kapcsolódási formáit fejezi ki. A csapatjátékokban a strukturáltságot az alapfelállási formák, illetve az ezekből viszonylag nagy szabadságfokkal meghatározott funkcionálási, mozgási lehetőségek, irányok adják. Az elemek viszonystruktúrája hálós jellegű. Ez a „háló” információs csatornaként fogható fel, amelyen keresztül az elemek a meghatározott közös cél érdekében együttműködnek. A rendszereken belül a közös cél- és feladatrendszer (taktikai feladat), valamint az információ az a kötiényanyag, amely a különálló részeket (elemeket), például a játékosokat egységes működőegység, csapattá olvasztja.

A csapat szerkezetének kialakításakor azt a szempontot is figyelembe kell venni, hogy a játékosok a közöttük meglévő szociálpszichológiai kapcsolatokon keresztül pozitív és negatív irányban képesek egymás teljesítményét befolyásolni.

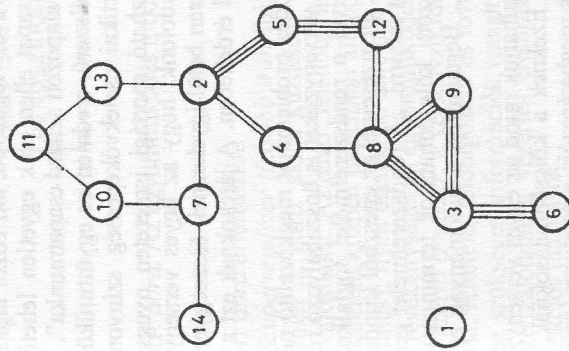
A csapat strukturájának módosítása egy-két játékos pozíciójának megváltoztatásával a rendszer működési színvonalának jelentős növelését eredményezheti. Így ugyanazok a szerkezeti elemek más strukturában hatékonyabban funkcionálhatnak.

A csapatstrukturából adódó működési színvonal fenntartására szolgáló lehetőség a cserélés. Nem biztos, hogy a csereként beálló játékos abszolút játéktudása, aktuális kondíciója okozza a rendszer működésében a pozitív változást. Sokszor a csereként beállt játékos jobb szociális adaptációs képessége eredményezi a rendszer hatékonyabb működését.

Az elmondottak praktikus összefoglalásaként leszögezzük azt az ismertényt, hogy a sok jó játékos még nem jó csapat, és egy jó játékos nem feltétlenül nyújt egyforma jó teljesítményt különböző, megközelítően azonos szintű csapatokban. A teljesítményt jelentős mértékben befolyásolja a csapat strukturáltsága és ezen belül a játékos szociális státusa.

A kis közösségek, csapatok tagjainak egymás közötti szimpátia és antipátia viszonyairól ad felvilágosítást a szociometriai vizsgálat. A szociometriai vizsgálat eredménye a szociogram, amely a csapat egészét jellemző csoportstruktúrát tárja fel. Ezen belül tájékoztat a csapat központi magjáról, kimutatja a vezéregyéniségeket és „peremjátékosokat”, valamint utal a befolyásolási övezet tagjaira, a párkapcsolatok számára és erősségére. A tapasztalatok szerint a kiemelkedő csapatteljesítmények mögött a legtöbb esetben magas fokú csapatkohézió található.

A 40. ábrán bemutatott szimpátia szociogram egy NB I-es férfi kézilabda-csapat csoportstruktúráját mutatja be.

40. ábra. Férfi kézilabda-csapat szociogramja (Vura)

4.5.2. Az együttműködés

A csapatjátékosok együttműködésének kérdéseivel, az egymással „harcban” álló rendszerek tevékenységének elemzésével a játékelmélet foglalkozik. A játékelmélet a „harc” általános matematikai elmélete. Létrejötté az 1950-es évekre tehető. Kidolgozásában több-